

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 2/1999 vp

Hallituksen esitys laeiksi eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta an- netun lain ja eläintautilain 13 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 25 päivänä toukokuuta 1999 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain ja eläintautilain 13 §:n muuttamisesta (HE 10/1999 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Kristiina Pajala, maa- ja metsätalousministeriö
- ylijohtaja Jorma Hirn, Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos

- apulaisjohtaja Pekka Pakkala, Elintarvikevirasto
- Lapin läänineläinlääkäri Pirkko Pirinen, Lapin lääninhallitus
- erityisasiantuntija Matti Laiho, Suomen Kuntaliitto
- jaostopäällikkö Timo Mikkilä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto
- puheenjohtaja Paula Junnilainen, Suomen Eläinlääkäriliitto
- eläinlääkäri Helena Haajanen, Varkauden kaupunki.

Lisäksi Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund on antanut kirjallisen asiantuntijalauseen.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annettua lakia muutettavaksi siten, että sitä sovellettaisiin Euroopan talousalueesta tehdyssä sopimuksessa edellytetyssä laajuudessa myös Norjasta, Islannista ja Liechtensteinista tuotaviin eläimistä saataviin elintarvikkeisiin.

Eläintautilakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että lakia sovellettaisiin myös Euroopan ta-

lousalueesta tehdyssä sopimuksessa edellytetyssä laajuudessa Norjasta, Islannista ja Liechtensteinista tuotaville eläimille ja tavaroille eläintauteihin liittyvistä syistä asetettaviin tuontiehtoihin.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksestä käy ilmi, että eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygienias- ta annetulla lailla (1195/1996) on kansallisesti pantu täytäntöön eläinlääkärintarkastuksista yhteisön sisäisessä kaupassa sisämarkkinoiden toteuttamista varten annettu neuvoston direktiivi 89/662/ETY. Sen mukaan vastaanottava jäsenvaltio voi määrätä, että Euroopan yhteisön (EY) sisämarkkinoilla jäsenvaltiosta toiseen toimitettavien eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta vastaanottavassa jäsenvaltiossa suoritetaan ensisaapumispaikoissa. Valvonta on ensisaapumispaikan suorittamaa omavalvontaa, jota valvontaviranomainen kontrolloi. Viranomaisvalvonta on pistokoeluonteista, jollei ole perusteltua syytä epäillä tietyn erän olevan säännösten vastainen. Valvontamenetelmästä säädetään eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonnasta ensisaapumispaikoissa annetussa maa- ja metsätalousministeriön päätöksessä (879/1997).

Esityksessä hygienialakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jonka mukaan kyseistä lakia sovellettaisiin ETA-sopimuksessa edellytetyssä laajuudessa Norjasta, Islannista ja Liechtensteinistä tuotaviin eläimistä saataviin elintarvikkeisiin. Tällöin näitä elintarvikkeita koskevat elintarvikehygieniset vaatimukset ja tarkastusmenettely olisivat samat kuin EU:n jäsenvaltioista tuotavilla eläimistä saatavilla elintarvikkeilla. Käytännössä muutos koskisi ETA-sopimuksen tämänhetkisen laajuuden mukaan kaikkia Norjasta tuotavia eläimistä saatavia elintarvikkeita sekä Islannista tuotavia elintarvikkeeksi käytettäviä kalastustuotteita.

Eläintautilakia (55/1980) esityksessä ehdotetaan vastaavasti muutettavaksi siten, että elävien eläinten sekä eläimistä saatavien elintarvikkeiden ja muiden tuotteiden eläintautivaatimukset asetettaisiin eläintautilain eikä eläinlääkinnällisistä rajatarkastuksista annetun lain nojalla tapauksissa, joissa ETA-sopimuksen mukaan kyseisiin eläimiin tai tuotteisiin sovelletaan kokonaisuudessaan EY:n sisämarkkinalainsäädäntöä.

Muutosten vaikutuksista esityksessä on todettu, että täysin uusia velvoitteita ehdotettu muutos toisi vain sellaisille yksiköille, jotka tuovat norjalaisia eläimistä saatavia elintarvikkeita tai islantilaisia elintarvikkeeksi tarkoitettuja kalastustuotteita, mutta joilla ei aikaisemmin ole ollut tuontia EY:n alueelta. Näiden yksiköiden arvioidaan olevan lähinnä Pohjois-Suomessa sijaitsevia vähittäismyymälöitä sekä kapasiteetiltaan pieniä kalalaitoksia, jotka ovat tuoneet norjalaista kalaa esimerkiksi savustettavaksi. Ehdotetun lainmuutoksen johdosta myös niistä tulisi ensisaapumispaikkoja. Tämä puolestaan edellyttää omavalvontasuunnitelmaa, joka täyttää ensisaapumispaikkapäätöksen vaatimukset, sekä ensisaapumispaikoilta vaadittua ensisaapumispaikaksi rekisteröitymistä ja ilmoituksia kunnan valvontaviranomaiselle vastaanotetuista eristä. Uudet ensisaapumispaikat lisäävät osaltaan kunnan viranomaisten valvontavelvollisuutta. Toisaalta terveydensuojelulaisa (763/1994) edellytetään jo nyt vähittäismyymälöiltäkin omavalvontasuunnitelmia. Samoin kalalaitoksilla on hygienialain mukaan oltava omavalvontasuunnitelma. Ensisaapumispaikaksi tulevan laitoksen osalta omavalvontasuunnitelmaa on täydennettävä niin, että se täyttää myös ensisaapumispaikkapäätöksen mukaiset vaatimukset. Kunnan viranomaisten työmäärään vaikuttavat uusien ensisaapumispaikkojen vastaanottamien erien saapumisilmoitusten vastaanottaminen sekä ensisaapumispaikkojen pistokoeluonteinen valvonta. Esityksen perustelujen mukaan lisäyksen ei kuitenkaan arvioida olevan kovin suuri, sillä kunnan viranomaiset valvovat jo nyt kalalaitoksia hygienialain nojalla sekä vähittäiskauppoja elintarvikelain (361/1995) ja terveydensuojelulain nojalla.

Esityksessä on todettu, että eläintautilakiin ehdotettu muutos koskee lakia, jonka perusteella tuontiehdot asetetaan, joten sillä ei sinänsä ole taloudellisia eikä organisatorisia vaikutuksia.

Valiokunta toteaa, että hygienialain osalta muutos tarkoittaisi lisäystä ensisaapumispaikkojen lukumäärään. Valiokunnan saaman selvityk-

sen mukaan Suomessa on jo tällä hetkellä vajaan 60 kunnan alueella noin 250 rekisteröityä ensisaapumispaikkaa. Näiden valvonta sekä omavalvontasuunnitelmien hyväksyntä on paikallisen kunnan tehtävä. Uudessa tilanteessa on arvioitu uusia ensisaapumispaikkoja jouduttavan rekisteröimään noin 30. Ne tullevat sijaitsemaan lähinnä Pohjois-Suomessa, jossa niiden toiminta perustuu norjalaisen kalan tuontiin. Nykyisin rekisterissä olevista ensisaapumispaikoista valtaosa sijaitsee Helsingissä, Vantaalla, Turussa ja Tampereella.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kuntien resurssit ovat rajallisia ja etenkin elintarvikevalvonnan osalta on olemassa huoli kuntien mahdollisuuksista hoitaa tehtäviään. Nyt esitetty muutos tulee lisäämään kuntien velvoitteita. Edellä esitetystä käy lisäksi ilmi, että uudet ensisaapumispaikat sijaitsevat kunnissa, joiden voimavarat elintarvikevalvonnassa ovat ilmeisen rajallisia. Vaikka valtakunnallisen elintarvikevalvonnan kannalta katsoen työmäärän lisäys ei ole kovinkaan suuri, työmäärä alueellisesti saattaa lisääntyä merkittävästikin. Ensisaapumispaikkavalvonta on oleellinen ja tärkeä osa EY:n sisämarkkinavalvontaa. Nykyisessä tilanteessa valvonnan tehokkaampi hoitaminen edellyttää voimavarojen lisäämisen ohella kasvavaa ja tehostuvaa yhteistyötä elintarvikevalvonnessa. Valiokunta pitääkin oleellisen tärkeänä, että hygienialain mukaista valvontaa johtava eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos samoin kuin Elin-
tarvikevirasto ja valvontaa ohjaavat lääninhallitukset edistävät kuntien yhteistyön kehittämistä, mikä edesauttaa kuntien elintarvikevalvonnan resurssien tehokkaampaa käyttöä. Koulutuksen lisääminen ja ohjaus etenkin Pohjois-Suomen alueella on tulevassa tilanteessa välttämätöntä, mikä edellyttää muun ohella sitä, että eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen aluelaboratorioi-

den valmiudet toimia myös neuvonnan alalla turvataan. Valvonnan tulee olla aukotonta koko maassa ja maan eri osissa tulee olla valmius nopeisiin ja tehokkaisiin toimiin tilanteen niin vaatiessa. Valiokunta ehdottaakin hyväksyttäväksi lausuman, jossa edellytetään hallituksen huolehtivan siitä, että toisaalta eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen aluelaboratorioiden sekä toisaalta kuntatason voimavarat ja kunnallisten laboratorioiden toimintaedellytykset elintarvikehygienian valvonnassa turvataan tasapuolisesti koko maassa (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina edellä esitetyin huomautuksin.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalousvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus) .

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että toisaalta eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen aluelaboratorioiden sekä toisaalta kuntatason voimavarat ja kunnallisten laboratorioiden toimintaedellytykset elintarvikehygienian valvonnassa turvataan tasapuolisesti koko maassa.

Helsingissä 10 päivänä kesäkuuta 1999

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Timo Kalli /kesk

vpj. Kari Rajamäki /sd

MmVM 2/1999 vp — HE 10/1999 vp

jäs. Nils-Anders Granvik /r
Pertti Hemmilä /kok
Matti Kangas /vas
Tapio Karjalainen /sd
Jyrki Katainen /kok
Marja-Leena Kemppainen /skl
Katri Komi /kesk

Jari Koskinen /kok
Lauri Kähkönen /sd
Esa Lahtela /sd
Eero Lämsä /kesk
Erkki Pulliainen /vihr
vjäs. Olli Nepponen /kok
Pekka Vilkuna /kesk.